

рально-психологічному стану населення. Важливим етапом реалізації державної політики в цій сфері є співпраця з європейськими державами щодо ухвалення хартії про партнерство заради інформаційних прав і свобод та захисту етичних стандартів у медіа.

Боняк Валентина Олексіївна,
завідувач кафедри теорії
та історії держави і права
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ,
доктор юридичних наук, доцент

КОНСТИТУЦІЙНО-ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ СУСПІЛЬНИХ ВІДНОСИН: ПЛЮРАЛІЗМ ПІДХОДІВ

Автором поставлено за мету з'ясувати існуючу в сучасній юридичній науці багатоманітність підходів до розуміння категорії «конституційно-правове регулювання».

Огляд наукової та навчальної юридичної літератури з питання, що розглядається нами, свідчить про те, що терміно-поняття «конституційно-правове регулювання» є часто вживаним ученими. У своїх працях до нього неодноразово звертались такі вчені: А.З. Георгіца, К.А. Бабенко, Д.М. Белов, В.І. Кафарський, А.М. Колодій, Т.А. Костецька, І.В. Дробуш, О.В. Скрипнюк та ін. Однак зміст досліджуваного поняття дотепер залишається невизначеним.

Так, на думку А.З. Георгіци, конституційно-правове регулювання являє собою нормативно-організаційний вплив на певні суспільні відносини з метою їх упорядкування, захисту й розвитку. Правник уточнює, що воно (конституційно-правове регулювання) здійснюється за допомогою певної системи правових засобів (конституційно-правових норм, правовідносин та ін.), специфічного методу правового регулювання, що забезпечують досягнення бажаних результатів [1, с. 25].

Зауважимо, що в наведеній дефініції не можна погодитися із використаним автором словосполученням «певні суспільні відносини». Підтвердженням цьому є теза про те, що кожна галузь національного права України має чітко визначений предмет правового регулювання і метод правового регулювання.

У зв'язку з цим О.Є. Кутафін щодо предмета конституційного права зауважує, що конституційне право, як одна з галузей права, спрямовує свій регулятивний вплив на суспільні відносини. Цю тезу слід вважати незаперечною, оскільки реалізація функцій нормативного регулювання є універсальною та глибинною «якістю» права як такого. Щоправда, йдеться не про всю сукупність суспільних відносин, а лише про ті, де одним із безпосередніх учасників є держава або де вона має свій прямиий інтерес [2, с. 8–9]. Тобто предмет конституційного права правник обмежує колом тих суспільних відносин, у яких одним із безпосередніх учасників є держава або в яких вона має свій прямиий інтерес.

А.М. Колодій у науковій статті «Конституційно-правове регулювання в Україні: перспективи розвитку» висвітлює проблемні питання підготовки проекту нової редакції Конституції України, а саме: двох перших її розділів. Правник хоча й не наводить дефініції поняття «конституційно-правове регулювання», однак акцентує увагу на тому, що конституційно-правове регулювання суспільних відносин в Україні та інших країнах за своїм змістом та формою є надзвичайно об'ємним та складним явищем; його вершиною вважає регулювання та охорону суспільних відносин за допомогою конституції або конституцій [3, с. 135].

У контексті питання, що розглядається нами, заслуговують на увагу й наукові праці К.А. Бабенка «Поняття конституційного регулювання в науці конституційного права» [4] та «Конституційно-правове регулювання і розвиток виборчого права України» [5], Дробуш І. В. «Проблеми конституційно-правового регулювання інституту місцевого самоврядування в Україні» [6], Кормича Б.А. «Конституційно-правове регулювання інформаційних відносин» [7], В.В. Заборовського «Конституційно-правове регулювання статусу адвокатури в Україні» [8] та ін. Однак, попри назви, в них не знайшли свого відображення ні різні дефініції досліджуваного поняття, ні їх аналіз, ні авторський підхід до розуміння цієї категорії.

Водночас заслуговують на увагу окремі умовиводи К.А. Бабенка, що їх автор наводить у одній із своїх робіт («Поняття конституційного регулювання в науці конституційного права») з приводу конституційного регулювання, які мають методологічне значення: 1) вчений вважає, що ця категорія досліджувалася у працях вітчизняних авторів з декількох позицій; 2) найбільш поширеним при дослідженні конституційного регулювання правник вважає інституціональний підхід, в основі якого лежить виокремлення та наукова характеристика тих основних інститутів, які складають предмет конституційного регулювання; 3) на думку автора, попри свої беззаперечні переваги, інституціональний метод дослідження конституційного регулювання спричиняє певні проблеми теоретико-методологічного характеру. Вони, вважає вчений, пов'язані з тим, що надмірне акцентування уваги на інститутах державної влади і конституційного права часто унеможлиблює аналіз процесів взаємодії між різними органами державної влади, між різними владними гілками, між державою і суспільством у цілому. Тому, на думку правника, доцільно досліджувати не лише конкретні інститути, що є предметом конституційного регулювання, включаючи й політико-правові інститути, але й їх взаємодію; 4) автор виокремлює такі конкретні сфери конституційного регулювання: економічні, політичні, соціальні, культурно-національні, інформаційні відносини; центральне місце серед них учений відводить сфері політико-правових відносин; 5) на думку дослідника, такий теоретико-методологічний спосіб дослідження конституційного регулювання політико-правових відносин дає можливість пояснити основні властивості взаємодії різних політико-правових інститутів, які є предметом конституційного регулювання [4, с. 199].

Аналіз наведених вище умовиводів К.А. Бабенка з приводу конституційного регулювання дозволяє висловити такі зауваження: 1) автором не

конкретизовано, з яких саме методологічних позицій досліджувалася категорія «конституційне регулювання» вітчизняними та зарубіжними вченими; 2) потребує уточнення теза про те, що інститути складають предмет правового регулювання (інститути не можуть бути предметом конституційного регулювання, адже в юридичній науці це терміно-поняття пов'язують або із суб'єктами конституційного права (як учасниками конституційно-правових відносин), або із сукупністю конституційно-правових норм, які регулюють групу однорідних суспільних відносин (йдеться про інститути конституційного права)); 3) повною мірою не можна погодитись із тим, що окремо взятий методологічний підхід (інституціональний) можна зводити до всієї методології дослідження, адже остання, з огляду на свою внутрішню структуру, включає в себе і принципи, і підходи, і методи; 4) не торкаючись питання пізнавальних можливостей теоретико-методологічного способу дослідження, обраного вченим, зазначимо, що такий елемент методології дослідження, з огляду на його пізнавальні можливості, можна ідентифікувати і як діалектичний метод пізнання, і як комплексний методологічний підхід.

Вищевикладене дає підстави для висновку, що підхід до розуміння поняття «конституційно-правове регулювання» повинен враховувати такі теоретичні положення, що мають методологічне значення:

1) конституційно-правове регулювання здійснюється за допомогою не всієї системи юридичних засобів, а лише тієї її частини, що здатна здійснювати регулятивний вплив на поведінку суб'єктів конституційного права, перш за все нормативної;

2) конституційно-правове регулювання необхідно розглядати як одну із форм конституційно-правового впливу на свідомість суб'єктів конституційного права, поряд з інформаційним, виховним;

3) конституційно-правове регулювання слід розуміти як явище динамічне та результативне. Його динамічність знаходить свій вияв у сукупності стадій, а його результативність – в упорядкуванні, охороні та розвитку суспільних відносин.

1. Георгіца А.З. Конституційне право зарубіжних країн: підруч. / А. З. Георгіца. Тернопіль : Астон, 2003. 432 с.

2. Кутафін О.Е. Предмет конституционного права. М.: Юристъ, 2001. 444 с.

3. Колодій А.М., Пелих Н.А. Конституційно-правове регулювання в Україні: перспективи розвитку. *Стратегічні пріоритети: наук.-аналіт. щокварт. зб. Спец. вип. «Конституційний процес в Україні»*. № 2 (7). 2008. С. 135–140.

4. Бабенко К.А. Поняття конституційного регулювання в науці конституційного права. *Держава і право*. 2009. Вип. 44. С. 194–200.

5. Бабенко К.А. Конституційно-правове регулювання і розвиток виборчого права України. URL: <http://kaas.gov.ua/law-library/articles/b/439-konstitutsijno-pravove-regulyuvannya-i-rozvitok-viborchogo-prava-ukrajini.html>.

6. Дробуш І.В. Проблеми конституційно-правового регулювання інституту місцевого самоврядування в Україні. *Вісник Центральної виборчої комісії*. 2008. № 4. С. 57–60.

7. Кормич Б.А. Конституційно-правове регулювання інформаційних відносин. *Юридичний вісник*. 2013. №3. С. 46–51.

8. Заборовський В. В. Конституційно-правове регулювання статусу адвокатури в Україні. *Порівняльно-аналітичне право*. 2015. № 4. С. 418–420.